

Matej Froelich.

(Spisal *Ź. Benkovič.*)

Mož, čegar ime je pred tem spisom, v Slovincih pač ni mnogo znan, vendar je med slovenskimi pisatelji svoje dobe tak posebej, da je vredno nekoliko ga označiti.

Matej Froelich (Frelih) se je porodil v Lozicah pri Vipavi 11. kimovca leta 1828. Gimnazijske študije je zvršil v Ljubljani, kjer je bil tri leta jeden prvih gojencev v novoustanovljenem Alojzijevišču. Leta 1850. je stopil v semenišče in bil dné 30. velikega srpana l. 1854. posvečen v mašnika. Služil je za kapelana v Spodnji Idriji in v Stari Loki. Leta 1865. je postal župnik na Premu, od tod je šel leta 1870. za župnika v Lašče in leta 1885. za župnika in dekana v Trebnje na Dolenjskem. Tu je umrl nenadoma od kapi zadet dné 1. svečana l. 1892.

Pisateljsko pero je dal Froelichu v roko šentviški vikarij Matija Vertovec, ki je bil sam spreten in marljiv pisatelj († 1851). Svoje spise je objavljajl Froelich s podpisi: *Vesel, Vitoški, Hilarius, V—l, F., —f—,*

—l, —e— itd., ali pa brez podpisa. Kot 18letni dijak je objavil prvi svoj spis: „Jurček gre na ptuje“ v „Novicah“ l. 1846.

Ko je l. 1848. buknil upor, in se je slovenski narod probudil, prenehalo je poučevanje v šolah, in večji dijaki so opasali sabljo ter se uvrstili med narodno stražo. Froelich je bil jeden prvih med temi boje-

vitimi „junaki“ ter je s tolikim navdušenjem in ponosom nosil puško, kakor bi usoda cele Slovenije bila v oblasti njega samega in njegove svetle puške.

V Alojzijevišču so dijaki ustanovili domači dijaški list „Daničico“, kateremu je bil Froelich urednik; v njem je objavil več svojih pesniških poskusov. Kot slovenski graničar

s puško na rami na straži hodeč gori in doli je v pesmice izlival svoje misli: svoje navdušenje za narodno prosveto ter gnjev na klevetnike; ob jednom pa je v svoji viharni mladeniški domišljiji norce bril s celim svetom. Pred seboj imam šest zvezkov njegovih „različnih pesmic“, ktere je zložil l. 1848. Poslej njegovo pero ni več mirovalo do starih let. Zadnji pesniški zvezek je dovršil leta 1869. Nekatere svoje speve je objavil v „Cerkvenem Časopisu“ leta 1849., v „Danici“ (zlasti l. 1850.—1854., 1858, 1862. itd.), v „Novicah“ (1856 do 1870), v raznih koledarjih in drugod.

Matej Froelich.

Kot bogoslovec je bil s svojim sošolcem Janezom Božičem jako marljiv. Bila sta si po duhu zelo sorodna. Božič, rojen l. 1829. v Lescah, je bil par let kapelan, potem je bil slušatelj filologije na Dunaju, nato suplent na gimnaziji na Reki; pozneje urednik v Celovcu. Umrl je 28. velikega travna l. 1884. kot vpokojen kapelan v Kortah na Koroškem.

Bil je sotrudnik „Danici“, „Vedežu“, „Besedniku“, urednik celovškemu „Slovcu“ (1865—1867), poslovenil je iz grščine Platonov „Kriton in Apologija“, dalje knjigo „Stric Tomova koč“ in Ludovika Granaškega „Vodilo grešnikov“ itd.

Froelich je kot bogoslovec spisal molitvenik „Nar lepši dan ali vredno praznovanje prvega sv. obhajila“, 1854, 16°, str. 250; 5. natisek leta 1882. Ob jednom je poslovenil „Perve in narpotrebniši resnice sv. keršanske katoliške vere za narmanjši učence“ 1854.

On in tovariš mu v semenišču Mihael Gogala (umrl l. 1892. kot župnik v Stari Oselici) sta spisala zbirko pesmic „Venček za vezilna darila ali vošilne pesmice“, l. 1854., 8°, str. 58; tretji natisek l. 1886. Leta 1855. je Giontini založil njegovo šaljivo knjigo: „Krški raki za kratek čas.“ V družbi z Božičem pa je po Jarischevih nemških koledarskih letnikih spisal in objavil „Koledar za Slovence s podobami v povzdigo katoliškega duha za navadno l. 1855.“ in „Koledar za Slovence za prestopno leto 1856.“ Nadaljeval je te letnike kapelan Jernej Lenček, pozneje pa učitelj Andrej Praprotnik. V teh koledarjih je objavil Froelich nekaj nabožnih in nekaj šaljivih pesmij.

Ko so ti koledarski letniki nehali izhajati, jel se je Froelich oglašati v „Novicah“. Skoro za vsako novo leto je objavil kako zasoljeno, dobrovoljno „voščilo“, v katerem je ostro bičal sodobne politične razmere in burke uganjal z vsem, kar mu je na pot prišlo. Njegove spise je naštel J. Marn v „Jezničniku“, XXX. letnik, l. 1892., str. 11—14. Ni vredno, da bi jih tukaj iz nova navajal. A kaj naj rečemo o tej nenavadni prikazni v slovenskem slovstvu?

Mož je bil vsestranski čudak. Imel je lepe duševne zmožnosti, a njegov temperament je bil tako vihrav in nestalen, da je sam v sebi zamoril že v kali vse darova, sam sebe zavrzel. Kot dijak je bil neznosen sanjač in še kot abiturijent je napravil z neko nalogo mučno zgago sebi in profesorjem. Kot duhovnik je vestno vršil svoj

posel in živel prav skromno. A nemirni duh ga ni zapustil. Kot kapelan v Stari Loki je pomagal dekanu Fr. Kramarju s svetom in dejanjem pri zidanju nove župnijske cerkve. Imel je za arhitekturo poseben talent in veselje. Kapelan Froelich je s svojim humorjem zabaval in kratkočasil vse ljudi, ki so pomagali zidati in nabavil tudi dokaj denarja v isto svrhu. Pisal je namreč na vse strani znancem in prijateljem pisma in v vezani besedi tako milo in zraven šaljivo prosil pomoči, da se mu prošnja skoro ni mogla odbiti. Skoro vsako leto je kaj daroval za novo cerkev.

Kot župnik na Premu je začel l. 1867. zidati novo cerkev, a — brez denarja. Imel je grozne sitnosti in težave, ki so ga zelo potrlje, da je poslej kot „pesnik“ utihnil. V Laščah je postavil pri župnijski cerkvi dva nova stolpa. Prišedši kot dekan v Trebnje je tudi tu popravljaj na raznih krajih in zidal, da ga je slednjič smrt zalotila sredi dela. Mož je imel veliko srčnost v stavbarstvu; upal si je več, nego je mogel zmagati; zato je zapustil na svojem zadnjem službenem mestu precèj dolga. Zanašal se je pač, da bo še kaj časa živel in vse cerkvene troške polagoma plačal s svojimi dohodki, kakor je bil vajen v svoji ognjevitosti požrtvovalnosti; a smrt ga je prehitela. Zato ga nikakor ne smemo obsojati.

Njegov nepokojni, vedno dobrovoljni, včasih zbadljivi duh preveva tudi njegove pesmi. Vprezal je Pegaza še več nego v galejo. Poezija mu je bila le igrača in šala, s katero je zabaval sebe in druge. Kakega estetičnega okusa ni poznal in ga najbrže niti ni hotel poznati. Le nekatere nabožne pesmi njegove imajo v nabožnem slovstvu nekaj cene in so po mičnih napevih postale skoro narodne, n. pr.: „Ena zvezda prikazala“, „O preblaga, o premila!“ „Povzdigni se žalostna duša v višave!“ itd. Nekoliko poleta in duha ima par njegovih žalostink. Vse drugo pa je čudna zmes, ki bi sodila le v kak list, kakor je bil svoje dni „Brenčelj“. On sam je naslovil neki svoj pesniški zvezek s „Šarivari pesmice“, drugi zvezek

z „Zasoljene in neslane“. Take pesmi so n. pr. „Stongrajtar — falot“, „Hrepenenje živine po železnici“, „Lizun“, „Oda moji kravi“, in razne novoletne „dobrovoljke“.

Le par vzgledov!

„Testament umirajočega leta 1866.“

Staro sem leto. — Da smrt se mi bliža,
Opominjuje me starost in griža;
V kraji — že čutim — je moj regiment,
Torej naj čuje svet moj testament!

Hlače raztrgane svoje rujave
Lahu zapuščam kot venec vse slave;
Beštja se čvrsto je letos boril,
Tak da je vselej po hlačah dobil.

Bismark prečudni naš stari kompáre
Naj dobi plesnjave štiri cigare,
Echte Smrdele aus Neudeutschfabrik
In — aus Respekt — še tobaka en čik . . . itd.

„Novoletnica 1868.“

Kljun ti zamrzní, oj sova glavata!
Knjiga je sanjska res polna laži;
Pravi, da takrat bo sreča bogata,
Sova če novem ob letu kriči.
Lani osorej je strašno se drla,
Vsak lahkoverni je skor že verjel,
Zdaj nam bo sreča zaklade odprla,
Zlati bo vek se to leto začel.
Pa je speljala na led nas grdoba itd.

„Slovenski sin Ljubljani.“

Ti nisi več Ljubljana bela,
Ti črna si in sajasta;
Pač res, da nekdanj si slovela,
A takrat si slovenska b'la . . . itd.

„Oda moji kravi.“

Hajdi! strune zagromite!
Novo pesem zdaj velja!

Mi heróa razglasite
Krog po svetu novega.
Čujte! Liska, moja krava,
Je rodu domačega,
Kar iz tujega pritava,
Malo, veste, da velja.
V šolo ni sicer hodila,
Brat' le travo zna samo;
Vendar pridno je vozila,
Ko zidali šolo so . . . itd.

Ob imenovanju Josipa Marna častnim kanonikom I. 1890. mu je poslal to-le častitko, ki so menda zadnji njegovi verzi:

Reverendissime!
Mi Amicissime!
Živio! eljen! pumf! hopsa! evviva!
— Še je pravica na svetu, — še živa!
Dolgo v ne-marn-osti res da je spala,
A se zbudila, in prvo je djala.
„Marn moj marni — kaj? Je-li res mar,
Da ima zmeraj še stari kolar?!“

Hitro denimo mu purpur za vrat,
Spređaj peté (P. T.) in pa križiček zlat!“
Factum est ita, et factum est bene. —
Javimo torej voščila iskrene:
Mož-korenjak, ki je stalen kot Nanos,
Vivat vivatque permultos ad annos!!!

Froelich je bil torej kot pisatelj res čuden mož. Škoda, da se je tako zanemaril, ker bi bil slovenskemu narodu lahko mnogo koristil, ko bi bil imel iz mladih dnij vsaj nekoliko več resnobe, nego jo je kazal v dejanju. Slovenskim dijakom naj bo ta mož svarilen vzgled, kam privéde nadarjenega dijaka mladeniška vihravost, zlasti ako je združena s kosom svojeglavnosti! Sicer pa Froelichu kot duhovniku vse priznanje in zaslužena čast!

„Preroki.“

Za vekom se hitro vek drevi,
In prêrok v sleharnem veku
Obeta zlate, bodoče dni
Na sôlznati zemlji človeku.

Za vekom se hitro vek drevi,
In prerok lega k preroku.
Sedanost poraja bodoče dni,
Na zemlji pa konca ni joku.

Anton Medved.